

TRESTNOPRÁVNÁ ZODPOVEDNOSŤ PRÁVNICKEJ OSOBY V ZDRAVOTNÍCTVE

CRIMINAL LIABILITY OF LEGAL ENTITIES IN HEALTH CARE

Viktor HROMADA

JUDr. Viktor Hromada

Inštitút fyzioterapie, balneológie a liečebnej rehabilitácie, UCM v Trnave

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá problematikou trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti. K tejto výraznej zmene prišlo prijatím nového zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktorý nadobudol účinnosť 01. júla 2016. Príspevok analyzuje priamy dopad tohto zákona na poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, najmä s ohľadom na možnosť spáchania trestného činu, ktorého objektom je život a zdravie pacienta. Prináša taktiež odpoveď na otázku, či páchatelom trestného činu, ktorého následkom môže byť zdravie človeka alebo v krajnom prípade aj jeho smrť, môže byť aj poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, ktorý je právnickou osobou.

Kľúčové slová

Trestný čin. Trestnoprávna zodpovednosť. Právnická osoba. Poskytovateľ zdravotnej starostlivosti.

Abstract

The paper deals with the issue of criminal liability of legal entities in the provision of health care. This significant change came with the adoption of a new Criminal Liability Act, which entered into force on July 1, 2016. The contribution analyzes the direct impact of this law on the healthcare provider, especially with regard to the possibility of committing a crime whose object is the life and health of the patient. It also gives the answer to the question whether a

perpetrator of a crime, which may be the health of a person or, in the extreme case, his death, may also be a healthcare provider who is a legal person.

Keywords

Crime. Criminal liability. Legal person. Provider of health care.

Pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti často dochádza k prípadom, keď príde k pochybeniu zdravotného pracovníka, čo môže mať za následok poškodenie zdravia pacienta, škodu na majetku alebo v tých krajných prípadoch, dokonca smrť. In medias res môžeme vo všeobecnosti povedať, že pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike, sa môžeme stretnúť so štyrmi druhmi právnej zodpovednosti, konkrétne pracovnoprávnou, administratívno-právnou, občianskoprávnou a v neposlednom rade trestnoprávnou zodpovednosťou. Niektoré pramene uvádzajú dokonca zodpovednosť zmluvnú alebo disciplinárnu, napríklad vo vzťahu ku komore.

Otázka trestnoprávnej zodpovednosti v medicíne vykazuje v porovnaní s inými zodpovednosťami vzťahmi špecifiká, ktoré vychádzajú z osobitného postavenia vzťahu lekára alebo zdravotníckeho pracovníka, príp. zdravotníckeho zariadenia a pacienta. Predmetom tohto vzťahu je starostlivosť o zdravie a život človeka ako realizácia základného práva na život a ochranu zdravia, garantovaného v zmysle Ústavy Slovenskej republiky. Predpokladom vzniku trestnoprávnej zodpovednosti v medicíne, je spáchanie trestného činu, v zmysle príslušných ustanovení Trestného zákona. Rovnako ako ostatné druhy právnej zodpovednosti v medicíne, ani trestnoprávna zodpovednosť nie je upravená osobitným právnym predpisom. Aby išlo o trestný čin spáchaný v medicíne, musí byť tento čin spáchaný pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti v zmysle zákona o poskytovaní zdravotnej starostlivosti, a to poskytovateľom zdravotnej starostlivosti alebo osoby, ktorú na tento účel poskytovateľ určil.

Súhrn znakov, ktoré charakterizujú určité protiprávne konanie alebo nekonanie za trestný čin, nazývame skutková podstata trestného činu. Skutková podstata má štyri znaky, ktoré musia byť naplnené, v opačnom prípade nie je možné hovoriť o trestnosti činu. Ak nie sú naplnené všetky znaky, môže to mať za následok vyvodenie inej zodpovednosti, ako napríklad pracovnoprávnej, občianskoprávnej alebo inej. Týmito znakmi sú subjekt, subjektívna stránka, objekt a objektívna stránka. Pre účely tohto príspevku nebudeme bližšie špecifikovať okolnosti vylučujúce trestnoprávnu zodpovednosť, ako napríklad krajinú núdzu, nutnú obranu a pod.. Subjektívna stránka trestného činu – zavinenie, môže byť úmyselné alebo nedbanlivostné. Úmysel môže byť priamy alebo nepriamy a nedbanlivosť poznáme

vedomú alebo nevedomú. Za objekt trestného činu v medicíne považujeme najmä zdravie a život pacienta. Objektívnu stránku trestného činu tvorí príčinná súvislosť medzi konaním a nekonaním páchatel'a trestného činu a jeho následkom. Za subjekt trestného činu považujeme páchatel'a trestného činu.

Právna úprava, ktorá platila do 30. júna 2016, upravovala, že subjektom trestného činu, môže byť jedine fyzická osoba. Pritom takáto fyzická osoba – páchatel' trestného činu musela mať požadovaný vek minimálne 14 rokov (v niektorých výnimkách až 15 rokov) a musela byť príčetná. Pri trestnoprávnej zodpovednosti v zdravotníctve musela spĺňať podmienku, že mala štatút zdravotníckeho pracovníka alebo bola poskytovateľom zdravotnej starostlivosti ale len pri fyzických osobách - podnikateľoch. K evolúcii chápania subjektu trestného činu prišlo od 01. júla 2016, kedy sa za subjekt trestného činu začala považovať aj právnická osoba. Stalo sa tak prijatím zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Má však prijatie tohto zákona priamy dopad na trestnoprávnu zodpovednosť právnickej osoby pri ublížení na zdraví alebo dokonca smrti fyzickej osoby? Za prvé je potrebné si uvedomiť, že páchatel'om trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Páchatel'om trestného činu je právnická osoba, ktorej sa pričíta porušenie alebo ohrozenie záujmu chráneného Trestným zákonom. Ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých páchatel'ov, z ktorých aspoň jeden je právnickou osobou, zodpovedá každý z nich, ako keby trestný čin spáchal sám. Keďže právnická osoba sa považuje za akýsi umelo vytvorený subjekt, trestný čin sa považuje za spáchaný právnickou osobou, ak je spáchaný v jej prospech, v jej mene, v rámci jej činnosti alebo jej prostredníctvom, ak konal jej štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu, ten, kto vykonáva kontrolnú činnosť alebo dohľad v rámci právnickej osoby, alebo iná osoba, ktorá je oprávnená zastupovať právnickú osobu alebo za ňu rozhodovať. Na základe uvedeného môžeme dedukovať, že aj poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, za podmienok uvedených v zákone, môže byť páchatel'om trestného činu.

Dôležité je však ustanovenie § 3 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Toto ustanovenie priamo determinuje, ktoré trestné činy môže právnická osoba spáchať, t. j. naplniť ich skutkovú podstatu. Pre príklad si môžeme uviesť napríklad trestný čin šírenia toxikománie, sexuálne násilie, ohrozovanie mravnej výchovy mládeže, ohrozovanie mravnosti ale patria sem aj iné. Tento taxatívny výpočet však neobsahuje žiadne trestné činy upravené v osobitnej časti trestného zákona v prvej hlave, prvý a druhý oddiel – trestné činy proti životu a trestné činy proti zdraviu. Z takéhoto ustanovenia môžeme teda ľahko dedukovať, že

páchateľom trestného činu, ktorého objektom je život alebo zdravie, nemôže byť právnická osoba, teda ani poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, ktorý je právnickou osobou. Ak príde k úmrtiu osoby v zdravotníckom zariadení alebo v súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, bude vždy trestnoprávne zodpovedná fyzická osoba – zdravotnícky pracovník, ktorý takúto smrť či už úmyselne alebo nedbanlivostne spôsobil. Tým však nie sú dotknuté iné právne predpisy upravujúce napríklad objektívnu občianskoprávnu zodpovednosť, kde sa zavinenie nevyžaduje. Treba však upozorniť na to, že taxatívny výpočet trestných činov, ktorých sa môže dopustiť právnická osoba, obsahuje dva trestné činy, ktoré sú upravené v prvej hlave treťom diely Trestného zákona, ide teda o trestné činy ohrozujúce život a zdravie. Ide presne o trestný čin nedovolennej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi a šírenie toxikománie. V takomto prípade sa môže stať páchatelom tohto trestného činu aj poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, ktorý je právnickou osobou. Nie však vždy. Ako to býva zvykom, zákon obsahuje aj negatívne vymedzenie okruhu právnických osôb, na ktoré sa ustanovenia tohto zákona nevzťahujú. Patrí sem Slovenská republika a jej orgány, iné štáty a ich orgány, obce, vyššie územné celky, právnické osoby zriadené zákonom a iné. Ak je teda poskytovateľom zdravotnej starostlivosti právnická osoba zriadená zákonom alebo Slovenská republika zastúpená svojimi orgánmi, zákon o trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb sa na ňu nevzťahuje.

V súčasnosti môžeme vnímať nárast trestnoprávnych žalôb, či podnetov na Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou zo strany pacientov a preto otázka trestnoprávnej zodpovednosti nadobúda na význame. V príspevku sa nám podarilo deklarovat', že zodpovednosť právnických osôb ako poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, je aj po prijatí zákona o zodpovednosti právnických osôb obmedzená a teda páchatelom trestných činov proti životu a zdraviu, s výnimkou dvoch, ohrozujúcich život a zdravie, stále zostala fyzická osoba. De facto teda môže hovoriť, že de iure zostal možným páchatelom trestných činov proti životu a zdraviu, zdravotnícky pracovník.

Literatúra

TÓTH, K. a kolektív 2013. Právo a zdravotníctvo II. 2. vyd. Bratislava : Herba, spol. s. r. o.. 2013. 261 s. ISBN 978-80-89631-08-7

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov
Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Kontaktné údaje:

JUDr. Viktor Hromada

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

Inštitút fyzioterapie, balneológie a liečebnej rehabilitácie

Rázusova 14

921 01 Piešťany